

OPAČIĆ, Ana. 2021. *Practicing Social Work in Deprived Communities, Competencies, Methods, and Techniques, European Social Work Education and Practice*. Springer. ISBN 978-3-030-65986-8.

Komunita je pre jednotlivca významným priestorom, kde získava cenné sociálne skúsenosti a zručnosti a kde sa ďalej učí spoločenskému správaniu mimo svojho domova. Komunita ponúka svojim členom miesto pre vlastnú sebarealizáciu, pre spolužitie s inými a pre socializáciu. Komunita vie jednotlivca významne podporovať a aktivizovať, no zároveň môže jednotlivca aj zaťažovať a výrazne sťažiť jednotlivé osudy. Na svete niet krajiny, v ktorej by určitá komunita nečelila rozvojovej výzve. Dynamická globalizácia, či aktuálne bezpečnostné výzvy stále viac roztvárajú pomyselné nožnice nerovnosti a priepasť medzi rôznymi sociálnymi skupinami sa neustále prehľbuje. Vylúčené komunity ako dôsledok celosvetového vývoja nie sú schopné niesť toto ťažké bremeno. Nemajú kapacity, zdroje a prostriedky na to, aby zmiernili dopad týchto dôsledkov. A práve tu sa vynára príležitosť pre sociálnu prácu realizovať svoj transformačný potenciál.

Publikácia „Prax sociálnej práce vo vylúčených komunitách“ predkladá detailný pohľad na špecifický sociálny fenomén – vylúčenú komunitu, vďaka ktorému, má čitateľ príležitosť nielen spoznať vylúčenú komunitu ako takú, ale zároveň naskytá sa mu aj priestor uvedomiť si rozsah a význam sociálnej práce vo vylúčených komunitách. Tím autorov na čele s Anou Opačić, ponúka ucelený prehľad teoretických konceptov, ktoré sa zaoberajú vylúčenou komunitou, zdôrazňuje náročnosť profesie sociálneho pracovníka pôsobiaceho vo vylúčenej komunite a taktiež volá po tom, aby sa sociálna práca v komunite považovala za špecifický profesionálny odbor.

Editorka knihy, Ana Opačić v spolupráci s ďalším medzinárodným autorstvom, prináša pohľad na sociálnu prácu s vylúčenými komunitami z Indie, Subsaharskej Afriky, Severnej a Strednej Európy a Severnej Ameriky.

Publikácia si kladie dva ciele. Prvým cieľom je priniesť ucelený pohľad na teoretické koncepty upravujúce pojem vylúčená komunita. Druhým, hlavným cieľom je ilustrovať praktické modely sociálnej práce vo vylúčených komunitách.

Kniha je členená do troch hlavných častí, ktoré zastrešujú jednotlivé kapitoly. Prvá časť, ktorá obsahuje tri kapitoly sa venuje základným teoretickým východiskám skúmaného sociálneho javu, pričom prináša aj výsledky rozsiahleho empirického výskumu zameraného na využívanie synonymických pojmov označujúcich vylúčenú komunitu naprieč svetom. Druhá, hlavná časť knihy obsahuje šesť kapitol, ktoré prezentujú prax sociálnej práce vo vylúčených komunitách po celom svete. Posledná časť knihy sa venuje teoretickým modelom podpory a rozvoja sociálnych pracovníkov, ktorí pôsobia vo vylúčených komunitách.

Výnimočný aspekt publikácie tkvie v tom, že vôbec prvýkrát sú všetky teoretické koncepty zastrešujúce vylúčenú komunitu zhromaždené v jednom zväzku. Kniha ponúka detailný rámec pre pochopenie vylúčenej komunity ako ústredného termínu celej publikácie. Uvádza, že v súčasnosti je bežne používaných až 15 termínov, ktoré odkazujú na vylúčené komunity. Zaujímavým momentom knihy je spracovaný index deprivácie, ktorý identifikuje kľúčové ukazovatele, ktoré vychádzajú z individuálnej úrovne (príjem,

vzdelanie, zamestnanosť, i.) a z komunitnej úrovne (geografická vzdialenosť od dôležitého centra, dostupnosť sociálnych služieb).

Zaujímavou časťou titulu je tá, ktorá zameriava pozornosť na jednotlivca, ktorý je príslušník vylúčenej komunity. Detailne vymenováva všetky negatívne aspekty, spojené so životom vo vylúčenej komunite. Snaží sa odhaliť závažné dôsledky kumulatívности sociálnych problémov vychádzajúcich zo života vo vylúčenej komunite. Práve táto časť knihy môže byť pre sociálnych pracovníkov pôsobiacich vo vylúčených komunitách mimoriadne podnetná, nakoľko im odostiera nespočetné množstvo sociálnych problémov a výziev, ktorými člen vylúčenej komunity musí čeliť. Rovnako prínosný pre sociálnych pracovníkov môže byť podrobný pohľad na význam komunitného rozvoja. Príspevok ponúka niekoľko metód komunitného rozvoja, pričom sa snaží navrhnúť aj špecifickejšie princípy komunitného rozvoja vychádzajúce z praktických skúseností, ktoré taktiež predkladá na ilustráciu.

Osobne ma zaujala Bhattacharyya-ova teória komunitného rozvoja, v ktorej zdôrazňuje dôležitosť kľúčových komunitných aktérov a význam zdieľania spoločných črt a noriem príslušníkmi komunity, ktoré sú dôležité pre komunitný rozvoj. Podľa tejto teórie sú najvhodnejšími metódami pri práci s komunitou svojpomoc, participácia a strategický prístup k napĺňaniu potrieb. Príslušníci komunity majú mandát, ale aj zodpovednosť formulovať problémy a potreby komunity, ale zároveň aj aktívne sa podieľať na ich riešení a naplňovaní. Táto teória ponúka miestnym aktérom pocit moci a vplyvu a v relatívne krátkom čase sa stala medzi profesionálnymi pôsobiacimi v komunitách veľmi obľúbenou.

Dovolím si tvrdiť, že v najbližšom čase budeme môcť pozorovať zvýšenú záujem sociálnych pracovníkov využívať teoretický prístup založený na odolnosti komunity, ktorý môže byť aplikovaný v situáciách, kedy je komunita vystavená ekologickým rizikám, klimatickým výzvam, prírodným katastrofám či vojnovým konfliktom, ktoré sú v poslednom období dramatickejšie, rozsiahlejšie a devastujúcejšie.

Jednotlivé príspevky tejto knihy sa snažia poskytnúť koncepčné objasnenie mnohých pojmov, spracovávajú špecifické komunitné procesy a zdôrazňujú ich efekt na blahobyť vybranej vylúčenej komunity.

V závere, vybraní autori, venujú zvýšenú pozornosť úlohe sociálnej práce vo vylúčených komunitách. Tvrdia, že sociálna práca vo vylúčených komunitách by mala byť špecifickou oblasťou praxe nielen sociálnej práce, ale aj komunitnej práce. Špecifický dôraz kladú na ďalšie vzdelávanie a podporu sociálnych pracovníkov pracujúcich s vylúčenou komunitou. Snažia sa tiež odpovedať na otázku, prečo sociálna práca vo vylúčených komunitách potrebuje podporu a načrtávajú možnosti ako posilniť jej schopnosti v daných komunitách.

Ana Opačić, PhD. je odbornou asistentkou na Katedre sociálnej práce Právnickej fakulty Univerzity v Záhrebe, v Chorvátsku. Špecializuje sa na komunitnú sociálnu prácu, medzinárodnú sociálnu prácu a teóriu sociálnej práce. Okrem iného sa aktívne angažuje aj v miestnych vylúčených komunitách v Chorvátsku. Okrem výskumnej činnosti sa podieľa na tvorbe a vývoji programov servisného vzdelávania, sociálnych služieb a strategického plánovania a hodnotenia rozvojových projektov.

Mgr. et Mgr. Zuzana Strculová

interná doktorandka Katedry sociálnej práce
FSV UCM v Trnave